

RAPPORT

Screening van het beleidsinstrumentarium
inzake cultuureducatie binnen
de beleidsvelden Cultuur en Jeugd

Screening van het beleidsinstrumentarium
inzake cultuureducatie binnen
de beleidsvelden Cultuur en Jeugd

RAPPORT

Inhoud

Vooraf	5
Inleiding	7
SITUERING	7
WERKWIJZE	7
REIKWIJDTE VAN DIT RAPPORT	9
Deel 1: Beleidsaanbevelingen	11
1. Zorg voor meer visibiliteit en draagvlak voor cultuureducatie	12
2. Consolideer het strategisch beleidskader cultuureducatie tussen cultuur, jeugd en onderwijs, en breid het uit (in eerste instantie naar het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin)	15
3. Versterk de inhoudelijke en methodologische ondersteuning van organisaties m.b.t. cultuureducatie, met aandacht voor de eigenheid van deelsectoren	17
4. Veranker cultuureducatie in de regelgeving en maak het expliciet	19
5. Zorg voor meer afstemming op het niveau van de dossierbehandeling tussen de verschillende bevoegde kabinetten, administraties en beoordelingscommissies en help organisaties zich te oriënteren in de verschillende subsidiemogelijkheden	20
6. Stimuleer expertisedeling en samenwerking binnen en over de grenzen van sectoren en beleidsniveaus heen	21
7. Zet structureel in op het bereiken van kansengroepen	22
8. Voorzie meer stimulansen en middelen voor intergenerationeel leren binnen cultuureducatie	24
Deel 2: Beleidsaanbevelingen per decreet	27
Decreet Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid (VJKB)	29
Decreet lokaal en provinciaal jeugdbeleid	30
Circusdecreet	31
Decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk	32
Decreet op het lokaal cultuurbeleid	33
Amateurkunstendecreet	35
Cultureel-erfgoeddecreet	36
Participatiedecreet	37
Kunstendecreet	38

Vooraf

“Leren in en door cultuur, of cultureel leren, maakt de kern van levenslang en levensbreed leren uit,” zo stelde het Atelier Competentieverwerving en –waardering stimuleren van het Cultuurforum in 2010.¹ Om zichzelf te ontplooien en een kwaliteitsvol leven te leiden, heeft een mens immers ‘culturele competentie’ nodig. Deze verwerf je al lerende, een heel leven lang. In sommige contexten en situaties gebeurt dit zeer doelgericht, zoals op school (een *formele* leercontext) of tijdens cursussen of workshops in de vrije tijd (een *niet-formele* leercontext). Daar wordt steevast vertrokken van een bewuste omgang met cultuur, in al zijn verscheidenheid en aspecten. In dit geval gaat het over cultuureducatie. Maar cultureel leren gebeurt ook thuis, op reis, achter de computer, op straat of in de vereniging, in een meer *informele* sfeer.

Het cultuureducatieve aanbod in Vlaanderen is vandaag erg rijk en divers, maar ook zeer versnipperd, zo bleek o.a. uit het Bamford-rapport (2007), *Smaakmaker* (2008) en de *Veldtekening cultuureducatie*² (2011). Cultuureducatieve organisaties en cultuureducatieve praktijken zijn terug te vinden in verschillende beleidsvelden en –domeinen. Soms is cultuureducatie de corebusiness van de organisatie, maar nog vaker is het een deel van een grotere werking. Deze versnippering zorgt er enerzijds voor dat cultuureducatie op vele plaatsen en in vele vormen en gedaanten voorkomt. Anderzijds is het veld onderhevig aan uiteenlopende beleidsverwachtingen en –verplichtingen, en dit bevordert niet altijd de praktijk.

5

Om beleidsversnippering in te dijken, worden vanuit het beleid verschillende initiatieven genomen. Met de gezamenlijke conceptnota’s *Groeien in cultuur*³ en *Doorgroeien in cultuur*⁴ werden belangrijke stappen gezet naar een betere beleidsafstemming, vnl. tussen de beleidsvelden Cultuur, Jeugd en Onderwijs. Ook het in 2008 formeel opgerichte ankerpunt cultuureducatie binnen het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (ACCE) wordt door de commissie enthousiast onthaald en als erg noodzakelijk ervaren. Samen met CANON Cultuurcel en andere partners plaatst ACCE cultuureducatie in de kijker en helpt het overlegplatform van ambtenaren een eenheid en samenhang in de beleidsvoering na te streven.

De commissie vindt het belangrijk dat ook tijdens een volgende legislatuur een gezamenlijke beleidsvisie van de bevoegde ministers wordt gecontinueerd. Aan het uitdragen van die gezamenlijke visie en de gedragen implementatie ervan in de vele verschillende reglementeringen, is echter nog werk. Dit rapport wil hiertoe een aanzet zijn.

¹ http://www.cjasm.be/cultuur/sites/cjasm.cultuur/files/public/competentieverwerving_en_-_waardering_stimuleren.pdf

² <http://www.cjasm.be/cultuur/onderzoek-en-publicaties/veldtekening-cultuureducatie-beschrijvende-studie-met-evaluatieve-swt>

³ <http://www.cjasm.be/cultuur/themas/cultureel-leren-en-cultuureducatie/samenwerking-onderwijs/groeien-cultuur>

⁴ <http://www.cjasm.be/cultuur/themas/cultureel-leren-en-cultuureducatie/samenwerking-onderwijs/doorgroeien-cultuur>

Inleiding

SITUERING

In het kader van de conceptnota *Groeien in cultuur* (2012) beslisten de Vlaamse ministers bevoegd voor resp. Cultuur, en Jeugd en Onderwijs, Joke Schauvliege en Pascal Smet, een gelijknamige adviescommissie Groeien in cultuur in het leven te roepen met een tijdelijke opdracht. Deze opdracht was tweeledig en bestond uit (a) 'het **wegwerken van beleidsmatige versnippering** en het werken aan een **afstemming** inzake de **regelgeving rond cultuureducatie**', en (b) 'het ontwikkelen van een kwaliteitskader cultuureducatie'. Wat de eerste deelopdracht betreft, werd aan de commissie gevraagd om:

- de verschillende bestaande beleidsinstrumenten (naast sectorale en transversale decreten ook andere regelgeving en concrete beleidsmaatregelen) te screenen, en de huidige beoordelings- en evaluatiecriteria op vlak van cultuureducatie te vergelijken;
- concrete suggesties te doen voor een optimalere praktijkondersteuning en dossierbehandeling binnen de bestaande decretale kaders.

De commissie Groeien in cultuur, samengesteld uit experts uit de praktijk, het onderzoeksveld en ondersteunende organisaties, boog zich hierover tussen het najaar van 2012 en het voorjaar van 2014. Volgende personen maakten deel uit van de commissie: Karolien Akkermans, Luk Boelaert, Koen Boesman, Dirk Bogaert, Tom Buytaert, Tomas De Groote, Dirk De Wit, Marijke Leye, Isabel Lowyck, Freddy Mariën, Kaat Peeters (voorz.), Dirk Piqueur, Edwig Van Elsen, Niels Verheest, Iris Verhoeyen (voorz. a.i.), Lode Vermeersch. Het Departement CJSJ (Marijke Verdoodt) nam het secretariaat waar.

WERKWIJZE

De Vlaamse overheid beschikt over een uiteenlopende reeks instrumenten om haar beleidsdoelstellingen, ook deze betreffende cultuureducatie, te realiseren. Dit beleidsinstrumentarium bestaat o.a. uit een regie- en stuurfunctie (binnen de wetgevende en uitvoerende macht) en een wetenschappelijke onderbouw. Als belangrijkste beleidsinstrument beschikt de overheid over regelgeving en corresponderende budgettaire middelen.⁵ De commissie heeft zich over elk van deze instrumenten gebogen. Het zwaartepunt van haar werking lag echter – conform haar opdracht – bij de screening van de regelgeving. Centraal stond de vraag: “Laat het huidige beleidskader, en specifiek de huidige regelgeving, toe dat alle vormen van cultuureducatie een zo maximaal mogelijke kans op realisatie en bereik krijgen?”.

⁵ Cf. *Smaakmaker* (Anciaux B., 2008, p. 18): <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/smaakmaker>

Het gehele beleidskader voor cultuureducatie in de vrije tijd (niet-formele leercontext^{5 bis}), voor zowel kinderen, jongeren als volwassenen, werd onder de loep genomen. De gehanteerde definitie van cultuureducatie is die die geformuleerd wordt in de conceptnota's Groeien in cultuur en Doorgroeien in cultuur⁶.

De opdracht bleek omvangrijk voor een ad hoc commissie met een beperkte bezetting en erg uiteenlopende expertise. De commissie maakte de keuze om een grondige screening van de decreten te doen, en aanvullend eigen kennis van het werkveld in te zetten om een aantal sterktes en zwaktes, positieve en negatieve effecten van het huidige beleidsinstrumentarium op de praktijk te duiden.

De volgende **9 decreten** werden gescreend:

- Decreet Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid
- Decreet lokaal en provinciaal jeugdbeleid
- Decreet lokaal cultuurbeleid
- Amateurkunstendecreet
- Circusdecreet
- Decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk
- Cultureel-erfgoeddecreet
- Participatiedecreet
- Kunstendecreet

8

Voor deze screening werden door het ministerie CJSM volgende, interne en openbare, documenten ter beschikking gesteld aan de commissieleden:

- de door ACCE⁷ gemaakte update van Smaakmaker (bij wijze van introductie en algemene schets);
- per decreet: het decreet zelf, het uitvoeringsbesluit en de memorie van toelichting;
- de door ACCE gemaakte fiches met alle informatie per decreet gestructureerd + een opsomming van de organisaties die volgens het bewuste decreet momenteel worden gesubsidieerd.

Binnen de werkgroep screening werd afgesproken om de decreten te verdelen onder de verschillende leden van de werkgroep op basis van hun expertise en kennis van het domein, en wel zo dat elk decreet door minstens 2 personen wordt gescreend.

De tussentijdse bevindingen werden tijdens het Cultuurforum van 27/05/2013 (Buda, Kortrijk) een eerste keer getoetst bij vertegenwoordigers uit het werkveld, en nog ad hoc voorgelegd aan een aantal stakeholders. Alle verzamelde feedback werd, samen met de bevindingen van de commissieleden, verwerkt in dit document.

⁵ Dit leren is ingebed in geplande activiteiten die daarom niet uitdrukkelijk als leren bestempeld worden (in termen van leerdoelstellingen, leertijd of leerondersteuning), maar die een belangrijk leerelement omvatten. Niet-formeel leren is vanuit het standpunt van de lerende een bewuste keuze. Het leidt – in tegenstelling tot formeel leren – doorgaans niet tot een certificering.

⁶ Cf. p. 13: "We omschrijven cultuureducatie als elke vorm van intentionele educatie die een bewuste omgang met cultuur nastreeft in een bewust gehanteerd medium. Cultuureducatie is binnen onze visie gericht op persoonlijke en sociale ontwikkeling en bewustwording en op het verwerven van de competentie en de bereidheid om aan cultuur deel te nemen en deel te hebben." <http://www.cjism.be/cultuur/sites/cjism.cultuur/files/public/conceptnota-groeien-in-cultuur.pdf>

⁷ Ambtelijke Coördinatie Cultuureducatie: een overlegplatform van ambtenaren die betrokken zijn bij het thema cultuureducatie binnen het Vlaams Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media. Cf. <http://www.cjism.be/cultuur/themes/cultureel-leren-en-cultuureducatie/binnen-cultuur-en-jeugd/acce>

REIKWIJDTE VAN DIT RAPPORT

Op basis van de screeningsoefening, de besprekingen in de commissievergaderingen en de input van het Cultuurforum formuleert de commissie in dit rapport een aantal aanbevelingen. De commissie maakt expliciet de keuze om aanbevelingen te formuleren met focus op zowel korte als lange termijn. In de aanbevelingen vindt u concrete pistes. De commissie merkt op dat heel wat suggesties spoedig in de praktijk gebracht of onderzocht kunnen worden. Zo wordt het cultuureducatieve veld op korte termijn versterkt. In ieder geval vragen we de betrokken beleidsmakers dit rapport ook bij de hand te nemen bij elke relevante decreetswijziging.

In het eerste deel van dit document worden een aantal aanbevelingen geformuleerd van transversale aard die van toepassing zijn op het beleidsinstrumentarium in zijn geheel.

In het tweede deel wordt specifiek ingezoomd op de regelgeving met een analyse van de verschillende decreten. Hierbij worden telkens een aantal vaststellingen gedaan, gevolgd door enkele conclusies.

Deze opdracht was tijdelijk, maar de commissie suggereert om **blijvend een platform** te voorzien van **onafhankelijke experten** die de vinger aan de pols houden of de functie van klankbord opnemen, o.a. in het opvolgen van de voorgestelde actiepunten van dit rapport.

I

DEEL I:

Beleidsaanbevelingen

In dit eerste deel worden aanbevelingen geformuleerd van transversale aard die van toepassing zijn op het beleidsinstrumentarium m.b.t. cultuureducatie in zijn geheel:

- het politieke en ambtelijke apparaat;
- de rol van de steunpunten en andere intermediaire organisaties;
- het wetenschappelijk onderzoek en monitoring;
- de regelgeving en begroting.

Meerdere van onderstaande aanbevelingen liggen in het verlengde van eerdere conclusies of aanbevelingen die gedaan zijn door commissies, werkgroepen of in het kader van onderzoek (o.a. de *Veldtekening cultuureducatie*). Dit getuigt van hun blijvende relevantie en noodzaak.

De commissie schuift de volgende acht aanbevelingen naar voor om tijdens de komende beleidsperiode 2014-2019 prioritair op in te zetten waar het cultuureducatie betreft.

- 1 Creëer meer **visibiliteit en draagvlak** voor cultuureducatie.
- 2 Consolideer het **strategisch beleidskader** cultuureducatie tussen Cultuur, Jeugd en Onderwijs, en breid het kader uit, in eerste instantie naar het beleidsdomein **Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**.
- 3 Versterk de **inhoudelijke en methodologische ondersteuning** van organisaties m.b.t. cultuureducatie, met aandacht voor de eigenheid van deelsectoren.
- 4 **Veranker** cultuureducatie (verder) **in de regelgeving** en maak het **expliciet**.
- 5 Zorg voor meer **afstemming** op het niveau van de **dossierbehandeling** tussen de verschillende bevoegde kabinetten, administraties en beoordelingscommissies, en help organisaties om zich te oriënteren in de verschillende subsidiemogelijkheden.
- 6 Stimuleer **expertisedeling en samenwerking** binnen en over beleidsdomeinen en beleidsniveaus heen.
- 7 Zet structureel in op het bereiken van **kansengroepen**.
- 8 Voorzie meer stimulansen en middelen voor **intergenerationeel** leren binnen cultuureducatie.

1. Zorg voor meer visibiliteit en draagvlak voor cultuureducatie

Doordat cultuureducatie op zoveel plaatsen en in zoveel gedaanten voorkomt, is het voor (potentiële) participanten, maar ook voor beleid en het veld zelf, moeilijk om grip te krijgen op het volledige cultuureducatieve veld. Cultuureducatie blijft op die manier wat onder de radar, wat de meerwaarde ervan moeilijk aantoonbaar maakt. Een aantal maatschappelijke veranderingen⁸ maken dat we nood hebben aan specifieke competenties die bij uitstek via cultuurparticipatie en cultuureducatie kunnen verworven worden. Er is vandaag dan ook een voedingsbodemp en draagvlak voor cultuureducatie, maar deze **legitimering** moet meer expliciet gemaakt worden. **Zichtbaarheid** geven aan waar cultuureducatie in Vlaanderen voor staat, blijft vandaag dan ook brandend actueel en noodzakelijk.⁹ Dit kan op uiteenlopende manieren:

+ *Explicitering en verduidelijking van wat cultuureducatie (al dan niet) is en omvat*

Tekenend voor de versnippering in het veld en het beleid is de terminologie-kwestie. Vele termen worden – ook binnen de decreten – naast elkaar gebruikt, maar dekken een min of meer zelfde terrein en praktijk: publiekswerking, publieksbemiddeling, talentontwikkeling, kunsteducatie, cultureel leren, muzische vorming... Op dit vlak is dan ook nood aan **meer explicitering en verduidelijking**. Niet om eenheidsworst te krijgen, wel om de onderlinge verhouding en samenhang te duiden.

+ *In kaart brengen van de positieve effecten van cultuureducatie*

De commissie wil, zoals hierboven aangegeven, aandacht laten gaan naar de **(leer)effecten** van cultuureducatie. Dit draagt niet alleen bij tot de bovenvermelde maatschappelijke legitimering van het cultuureducatieve veld in zijn geheel, maar responsabiliseert de organisatie/instelling en draagt ook bij tot professionalisering. De sector beschikt op dit moment niet over de geschikte tools voor het meten van leereffecten. Er is nood aan wetenschappelijke onderbouw en dus **onderzoek**. Hierbinnen kan het ontwikkelen van tools voor het meten van leereffecten vanuit de organisatie een onderzoekslijn zijn. Tegelijk beseft de commissie dat niet alle leereffecten door onderzoek kunnen worden beschreven en bewezen. De commissie pleit er daarom voor om naast de rationeel-objectiveerbare benadering van cultuureducatie ook ruimte te laten voor een argumentatieve en zelfs opiniërende benadering.¹⁰

+ *Monitoren en zichtbaar maken van het cultuureducatieve veld*

De commissie acht het essentieel dat het cultuureducatieve veld blijvend **gemonitord** en **in beeld gebracht** wordt. Een regelmatige update van de veldtekening is aangewezen. Zo wordt de kwaliteit, diversiteit en toegankelijkheid van het aanbod opgevolgd.

⁸ Denk aan de toenemende mediatisering, informatisering en digitalisering, maar ook de superdiversiteit van de huidige samenleving en onze drastisch veranderde tijdsindeling en tijdsbesteding. Cf. *Veldtekening cultuureducatie*, p. 32-33; https://hiva.kuleuven.be/resources/pdf/publicaties/R1416_veldtekening_cultuureducatie.pdf.

⁹ Cf. *Veldtekening cultuureducatie*, p. 157; https://hiva.kuleuven.be/resources/pdf/publicaties/R1416_veldtekening_cultuureducatie.pdf.

¹⁰ Cf. Gielen P. e.a., *De Waarde van Cultuur*, 2014, p. 30-31: "Op zich is er niets mis met het proberen te meten van cultuurmaatregelen die een overheid neemt; het wordt pas problematisch wanneer een overheid alleen nog maar maatregelen gaat nemen waarvan men op voorhand weet of wenst dat ze meetbaar zijn. Zeker in tijden van crisis zijn zowel politici als ambtenaren nogal eens geneigd om bij hun uitgaven zo weinig mogelijk risico's te nemen. De eis van de meetbaarheid speelt daardoor een toenemende rol in beleidsvoorbereiding en -ontwikkeling. De cirkel van het evidence-based beleid sluit immers af met de terugkoppeling van beleidsevaluatie naar -voorbereiding. Kans daarbij is dat men zoveel mogelijk op veilig probeert te spelen, waarmee men hoopt de legitimiteit van de eigen politiek te verzekeren. Zo een beleid neigt naar een drastische versmalling van het cultuurbegrip waardoor mogelijk ook de dynamiek binnen een cultuur sterk aan banden wordt gelegd." <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/de-waarde-van-cultuur>

Gesubsidieerde organisaties moeten jaarlijks rapporteren over hun werking en de besteding van hun middelen. Hierin dient aandacht besteed te worden aan cultuureducatie. Ideaal zou zijn als **iedereen op basis van overeenstemmende parameters zou rapporteren**. Wel pleit de commissie voor haalbaarheid, om de overlast voor de sector in te perken. Een goed voorbeeld hiervan is *CC in cijfers*.

Andere initiatieven die bijdragen tot de **beeldvorming** m.b.t. cultuureducatie (en op die manier ook de legitimering van het cultuureducatieve veld), zijn bv. het opzetten van een brede communicatiecampagne; het verzamelen en ontsluiten van *good practices* (door in te zoomen op de beleving van de participanten en dus ‘verhalen’ te vertellen); het uitreiken van de jaarlijkse Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Cultuureducatie; het organiseren van sectorevents.

+ *Rol van het ambtelijke apparaat*

In *Smaakmaker* (p. 18) wordt de rol van het ambtelijke apparaat helder verwoord: “De administratie geeft mee gestalte aan de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie. Zo werkt het Vlaams Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media ondersteunend en dienstverlenend, enerzijds voor de beleidsmakers en anderzijds voor de intermediairen en actoren in het veld. Dit vertaalt zich o.a. in het informeren, communiceren en sensibiliseren rond het gevoerde beleid, het erkennen en subsidiëren van organisaties en initiatieven, maar ook het formuleren van beleidsadviezen. Kennisopbouw, samenwerking en overleg – zowel intern als extern, op lokaal, Vlaams én internationaal niveau – maken daar inherent deel van uit en vormen cruciale aandachtspunten.”

13

Specifiek m.b.t. cultuureducatie vormt ACCE¹¹ het **ankerpunt** binnen het Vlaamse Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media. De concrete werking van ACCE omvat o.a.:

- de organisatie van structureel overleg, zowel intern binnen het ministerie CJSM, als met de steunpunten, belangenbehartigers en andere spelers op intermediair niveau;
- het opzetten van kortlopend onderzoek m.b.t. cultuureducatie¹²;
- de organisatie van een jaarlijks sectorevent en de uitreiking van de Vlaamse Cultuurprijs voor Cultuureducatie.

Binnen het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming is CANON Cultuurcel de bevoorrechte samenwerkingspartner van ACCE. Deze samenwerking vertaalt zich o.a. in volgende acties:

- de organisatie van de jaarlijkse Dag van de Cultuureducatie;
- de coördinatie van de uitvoering van de conceptnota *Groeien in cultuur*;
- de coördinatie van ACEnet, het Europees ambtenarennetwerk kunst- en cultuureducatie.

¹¹ Cf. supra, voetnoot 6.

¹² Bv. *Veldtekening cultuureducatie* (HIVA, 2011) en *De beroepcluster cultuureducator en het competentieprofiel 'begeleider van kunstbeoefenaars'* (Tempera, 2012). Cf. <http://www.cjsm.be/cultuur/onderzoek-en-publicaties/de-beroepcluster-cultuureducator-en-het-competentieprofiel-voor-de>

Het bestaan van ACCE, dat opgericht werd in 2008¹³ in de nasleep van het Bamford-rapport en waarvan de coördinatie berust bij het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, wordt in het veld als erg noodzakelijk beschouwd. Tegelijk stelt de commissie vast dat de huidige draagkracht van het ankerpunt beperkt is waardoor het zijn rol onvoldoende kan opnemen. De commissie doet dan ook de aanbeveling om ACCE te **versterken**. Er wordt immers momenteel een sterk onevenwicht inzake mandaat en middelen ervaren tussen ACCE en zijn tegenhanger en bevoorrechte samenwerkingspartner CANON Cultuurcel. Wanneer men de poot cultuur en jeugd versterkt t.a.v. onderwijs, kan het een meer gelijkwaardig partnerschap worden. Naast de gezamenlijke uitdagingen liggen immers nog andere kansen en samenwerkingsverbanden te wachten om ontgonnen te worden. Hiervoor is echter voldoende **slagkracht** nodig, i.e. een duidelijk omschreven mandaat, een uitgebreider takenpakket en bijhorende (personele en financiële) middelen.

+ *Rol van intermediaire (bovenbouw)organisaties*

Naast de adviesorganen en administratie spelen de steunpunten en andere intermediaire organisaties, zoals belangenbehartigers, participatie-instellingen (bv. CultuurNet, Demos...) een belangrijke rol bij de implementatie van het cultuur- en jeugdbeleid: "Zij verlenen ondersteuning voor een bepaald deel of specifieke sector van het culturele landschap. Een steunpunt heeft drie kerntaken: praktijkondersteuning, praktijkontwikkeling en beeldvorming en communicatie. Ook belangenbehartigers en koepelorganisaties nemen op deze vlakken echter taken op zich. Inhoudelijk leggen de steunpunten verschillende klemtonen, ook m.b.t. de cultuureducatie. Sommige steunpunten zijn hier expliciet mee bezig, bij andere wordt dit slechts onrechtstreeks of sporadisch behandeld." (*Smaakmaker*, p. 18)

Momenteel vullen de intermediaire organisaties hun rol m.b.t. cultuureducatie erg wisselend in, gaande van zeer uitgebreid en systematisch tot zeer beperkt en fragmentair. Om meer visibiliteit en draagvlak te creëren voor cultuureducatie en tegemoet te komen aan de noden van hun respectievelijke sector en het cultuureducatieve veld, zijn **afstemming** en een **duidelijke positionering en taakverdeling** aangewezen. Ook moet de uitwisseling bewaakt worden tussen sectorale werkgroepen die de steunpunten coördineren.

Concrete pistes:

- opmaak van een centraal lexicon dat tot stand komt samen met het veld;
- onderzoek naar leereffecten;
- mapping en monitoring van het aanbod;
- rapportering over cultuureducatie op basis van overeenstemmende parameters;
- brede communicatie, o.a. via een campagne;
- verzameling en ontsluiting van good practices (beleving van participanten in beeld brengen);
- (continuering van de) uitreiking van de jaarlijkse Prijs voor Cultuureducatie;
- organisatie van sectorevents en studiedagen, zowel op Vlaams (bv. Dag van de Cultuureducatie) als regionaal vlak;
- versterking van het ambtelijk apparaat (ACCE) in mensen en middelen, incl. naamvorming, logo, website...;
- duidelijke positionering, rolverdeling en afstemming tussen de verschillende intermediaire instanties (steunpunten, netwerken e.d.) m.b.t. intervisie, ervaringsuitwisseling en vorming, ondersteuning van kwaliteitsontwikkeling, belangenbehartiging...

¹³ Door de formalisering van het bestaand, intern ambtelijk overlegplatform binnen CJSM als 'ankerpunt' voor cultuureducatie werd tegemoet gekomen aan de gedeelde bekommernissen die zowel in *Gedeeld/Verbeeld. Eindrapport van de commissie Cultuur-Onderwijs* (2008; cf. <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/gedeelde-verbeeld-eindrapport-van-de-commissie-onderwijs-en-cultuur>) als in *Smaakmaker. Beleids- en actienota over cultuureducatie voor smakers en makers binnen het Vlaams cultuur- en jeugdbeleid* (2008; cf. <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/smaakmaker>) werden geformuleerd.

2. **Consolideer het strategisch beleidskader cultuureducatie tussen cultuur, jeugd en onderwijs, en breid het uit (in eerste instantie naar het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin)**

De Participatiesurvey toont keer op keer aan dat hoe jonger je aan cultuur begint, hoe groter de impact op de latere cultuurparticipatie. De invloed van het gezin blijkt hierin erg bepalend, maar ook de eigen opbouw van ‘cultureel kapitaal’ en het feit of je al dan niet cultuureducatie genoten hebt tijdens de kindertijd en jeugd.

Niet alleen om culturele competentie te verwerven is het belangrijk om cultuureducatie en –participatie te stimuleren. Recent gebundeld onderzoek¹⁴ toont positieve verbanden aan tussen cultuurparticipatie en ondermeer de grootte van het sociale netwerk en de psychische en fysieke gezondheid van een individu. Gezondheid en netwerk zijn uiteraard voor iedereen van belang, maar cultuur kan extra veel betekenen – fysiek en mentaal – voor zieken, ouderen, mensen met een handicap, mensen in armoede. Zeker in de huidige maatschappij, die gekenmerkt wordt door zowel een vergrijzing als een vergroening (vooral in de steden), door superdiversiteit en alarmerende armoedecijfers.

Tot slot mag de intrinsieke waarde van cultuur en het plezier in cultuurbeleving niet vergeten worden. Het belang van cultuureducatie mogen we zeker niet uitsluitend instrumenteel begrijpen; cultuur als doel op zich (het verwerven van esthetische gevoeligheid, artistieke attitudes, een culturele voorkeur en identiteit e.d.) is minstens even waardevol.

15

Indien we iedereen gelijke kansen willen bieden op cultuurparticipatie en –educatie, is een **integrale en geïntegreerde aanpak** nodig, levenslang en levensbreed. Dat begint bij een **goed uitgebouwd en gevarieerd cultuur-, jeugd- en onderwijsaanbod** dat oog heeft voor de uitdagingen van morgen. Een dergelijk aanbod dat aansluit bij onze natuurlijke vorm van leren “biedt een rijke leer- en leefomgeving en is per definitie niet gebaat bij een model van verschillende werelden die naast elkaar bestaan en elkaar in het beste geval heel af en toe vinden. Er is nood aan wederzijds contact, het is tijd om muurtjes te slopen en bruggen te bouwen, en vast te stellen dat het water veel minder diep is dan gedacht.” (*Groeien in cultuur*, p.3) Vandaar de **noodzaak aan een gezamenlijk strategisch beleidskader** dat voor elk een mogelijkheden creëert om te groeien én door te groeien in cultuur, van in de wieg tot op latere leeftijd. Tijdens de vorige legislatuur werden hiervoor de fundamenten gelegd, waarop nu verder gebouwd moet worden. Een verderzetting van deze toenadering tussen de beleidsmakers bevoegd voor cultuur, jeugd en onderwijs, en een **consolidatie en uitbreiding** van de reeds geformuleerde gezamenlijke doelstellingen is dan ook primordiaal.

¹⁴ Cf. *De Waarde van Cultuur* (Gielen et al., 2014): <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/de-waarde-van-cultuur>

Cultuureducatie en –participatie moeten echter ook geplaatst worden “binnen het bredere kader van maatschappelijke participatie en emancipatie en kunnen niet los gezien worden van structurele maatschappelijke uitsluitingsmechanismen,” lezen we in *Doorgroeien in cultuur* (p. 7): “Om het hoofd te kunnen bieden aan deze complexe interactie zijn **duurzame samenwerkingen nodig tussen cultuurinstellingen en welzijnspartners** zoals buurtwerkingen, OCMW’s, verenigingen waar armen het woord nemen, etc.” Dit veronderstelt een betrokkenheid van de bevoegde minister(s) bij het uitzetten van toekomstige beleidspistes.

De SARC (Strategische Adviesraad Cultuur, Jeugd, Sport en Media), de VJR (Vlaamse Jeugdraad) en de Vlor (Vlaamse Onderwijsraad) wezen in hun gezamenlijk advies bij zowel *Groeien in cultuur* als *Doorgroeien in cultuur* dan ook op de noodzakelijkheid van een uitbreiding van het strategisch beleidskader cultuureducatie naar o.a. het **beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**.¹⁵ De commissie Groeien in cultuur sluit zich hierbij aan en vindt dit **prioritair** voor de komende beleidsperiode.

Deze sector- en domeinoverschrijdende aanpak op Vlaams beleidsniveau moet ook zichtbaar zijn en idealiter **vertaald** worden naar andere beleidsniveaus en **naar het praktijkveld**. (cf. infra: aanbeveling 6)

Concrete pistes:

- blijven investeren in beleidsdomeinoverschrijdende visieontwikkeling en afstemming tussen cultuur, jeugd en onderwijs;
- op Vlaams beleidsniveau overleg aanknopen met de minister(s) bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, het beleidsdomein WVG en stakeholders (bv. de Gezinsbond);
- tijdens allerhande fora en evenementen (studie- en inspiratiedagen), maar ook bij concrete beleidsmaatregelen inzetten op een geïntegreerde en integrale benadering van cultuureducatie;
- samenwerking op het veld stimuleren, zowel nationaal, bovenlokaal (cf. ENCE) als lokaal (cf. netwerken vrijetijdsparticipatie).

¹⁵ Cf. <http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/ar-ar-adv-013.pdf> en <http://www.cjism.vlaanderen.be/raadcjism/AR/adviezen/20131206-advies-conceptnota-doorgroeien-in-cultuur.pdf>

3. Versterk de inhoudelijke en methodologische ondersteuning van organisaties m.b.t. cultuureducatie, met aandacht voor de eigenheid van deelsectoren

Het cultuureducatieve veld heeft nood aan inhoudelijke ondersteuning. Het betreft prioritair – maar niet uitsluitend – **ondersteuning op methodologisch niveau, op vlak van doelgroepen, evaluatie en impactmeting.**

Momenteel wordt inhoudelijke ondersteuning op een gefragmenteerde en onevenwichtige manier ingevuld en opgenomen door een uiteenlopende rist actoren: steunpunten, netwerken, sommige grote instellingen. Het komt er dan ook op aan te komen tot een **werkbare rolverdeling** tussen deze actoren en de ondersteuning beter op elkaar **af te stemmen en te coördineren**. Bovendien moeten bestaande **lacunes opgevuld** worden.

Concrete pistes:

- de opdracht tot inhoudelijke ondersteuning m.b.t. cultuureducatie structureel opnemen en expliciteren in de beheersovereenkomsten van steunpunten en komen tot een duidelijke taakverdeling (in afstemming met andere intermediaire organisaties en Vlaamse of regionale netwerken);
- in kaart brengen welke expertise waar zit en bekijken welke grote instellingen in Vlaanderen een vuurtorenfunctie kunnen opnemen;
- oprichting van een Vlaams kennis- of expertisecentrum cultuureducatie naar het voorbeeld van het Nederlandse LKCA (cf. infra);
- praktijkonderzoek en -ontwikkeling wijden aan cultuureducatie (o.a. via Steunpunt Cultuur);
- diepteonderzoek naar lacunes in het aanbod, behoeften op vlak van cultuureducatie, deelproblematieken, deelname van kansengroepen...;
- implementeren van het kwaliteitskader cultuureducatie en stimuleren van het gebruik van de toolkit cultuureducatie¹⁶;
- (sociale) innovatie bij cultuureducatieve actoren stimuleren.

17

¹⁶ Naast de screening van het beleidsinstrumentarium inzake cultuureducatie, kreeg de commissie Groeien in cultuur een tweede opdracht: de opmaak van een kwaliteitskader cultuureducatie. De commissie boog er zich tijdens het najaar van 2013 en voorjaar van 2014 over en kwam tot een kwaliteitskader met 8 parameters of kwaliteitsaspecten. Dit werd vertaald naar twee praktisch instrumenten waarmee organisaties concreet aan de slag kunnen gaan: een quick scan en een reflectietoolkit. De online quick scan (of zelfscan) geeft organisaties snel een beeld van de kwaliteit van hun cultuureducatieve werking vandaag door het beantwoorden van een aantal meerkeuzevragen. De toolkit bestaat uit een bundel met 13 tools (reflectieoefeningen) die organisaties doen nadenken over de kwaliteit van hun cultuureducatieve werking aan de hand van workshopposters. Deze tools helpen hen om keuzes te maken en groeipaden uit te tekenen. Naast de tools zelf (en bijhorende gebruiksinstructies), omvat de bundel ook meer uitleg over het kwaliteitskader zelf. Zowel de quick scan als de reflectietoolkit zijn beschikbaar op www.toolkitcultuureducatie.be.

N.B.: De commissie maakte alvast een denkoefening rond het opzetten van een sectoroverschrijdend expertisecentrum voor cultuureducatie, en de opdrachten die het expertisecentrum zou moeten waarnemen. Hierbij vormde het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunsten in Nederland een inspiratiebron. De commissie zag volgende taken weggelegd voor een Vlaams kenniscentrum cultuureducatie:

- ✓ *Uitdragen van een beleidsdomeinoverschrijdende visie op cultuureducatie*
- ✓ *Verzamelen en ontsluiten van expertise rond cultuureducatie, van lokaal tot internationaal niveau (o.a. uitgebouwde bibliotheek)*
- ✓ *Stimuleren en opzetten van expertiseuitwisseling tussen organisaties en sectoren (o.a. op basis van het ontwikkelde kwaliteitskader en bijbehorende tools)*
- ✓ *Advies- en trajectbegeleiding voor organisaties en cultuureducators, domeinoverschrijdend én op maat van sectoren*
- ✓ *Informatiedoorstroom van overheden/belendende sectoren/fondsen/... naar de organisaties*
- ✓ *Beleidsadvisering*
- ✓ *Onderzoek opzetten of initiëren in samenwerking met hogescholen en universiteiten, en ontsluiten*
- ✓ *Vernetwerking van organisaties in een nationale en internationale context*

4. Veranker cultuureducatie in de regelgeving en maak het expliciet

De afgelopen beleidsperiode hebben de bevoegde Vlaamse ministers stevig ingezet op cultuureducatie en zijn de eerste stappen gezet naar een strategische afstemming. De commissie wil deze inspanningen verzilverd zien, en daarom cultuureducatie **binnen de verschillende sectoren en voor alle leeftijdscategorieën** verankeren **op lange termijn**.

In sommige decreten wordt vandaag al een bepaalde inkleuring gegeven aan wat onder cultuureducatie kan worden verstaan (cf. verder), in andere niet. Het hanteren van verschillende visies en definities kan echter voor verwarring zorgen. Het is dan ook aangewezen dat de regelgeving in haar geheel vertrekt van een **algemene definitie** van cultuureducatie, zoals deze wordt gegeven in *Groeien in cultuur*, en dat vervolgens **per decreet accenten** gelegd worden die de **eigenheid** van het desbetreffende decreet **respecteren en versterken**.

Diversiteit binnen eenzelfde decreet moet zeker gevrijwaard blijven, dus de accenten moeten wel voldoende ruimte voor eigen invulling laten.

Concrete pistes:

- opname van cultuureducatie als subsidielijn of criterium, impliciet of expliciet;
- een oefening opzetten om de onderliggende doelstellingen of accenten van elk decreet binnen het brede/algemene referentiekader van of visie op cultuureducatie te expliciteren;
- voldoende budget voorzien voor innovatie en experiment binnen cultuureducatie in alle betrokken decreten.

5. Zorg voor meer afstemming op het niveau van de dossierbehandeling tussen de verschillende bevoegde kabinetten, administraties en beoordelingscommissies en help organisaties zich te oriënteren in de verschillende subsidiemogelijkheden

Met het oog op de **klantvriendelijkheid** voor organisaties die gesubsidieerd (wensen te) worden voor hun cultuureducatieve werking, kan de overheid de **dossierbehandeling en communicatie** hierover nog verbeteren. Het gaat dan in de eerste plaats over de **interne afstemming** m.b.t. de vraag: binnen welke regelgeving zit de subsidieaanvraag in kwestie het best op zijn plaats, rekening houdend met de doelstellingen van de indiener en de geest van het desbetreffende decreet. Dit geldt zowel op het niveau van de beleidsuitvoering en -ondersteuning (administratie en advies- of beoordelingscommissies) als op het niveau van de beleidsbepaling (ministers en hun kabinetten). Vooral voor dossiers die buiten bepaalde regelgevingen vallen, maar binnen een ander decreet kunnen opgepikt worden, is dit aanbevelenswaardig.

Beoordelingscommissies stellen ook hun eigen **landschapstekening en/of interpretatiekaders** op, die van beleidsperiode tot beleidsperiode evolueren en worden bijgesteld. Ook hier is structurele onderlinge afstemming aangewezen.

Voorts moeten organisaties beter **geadviseerd** worden in de dossierbehandeling, bij het zoeken naar subsidies. Dit vergt dan ook een aanpak met uitgebreid overleg binnen de verschillende administraties.

De commissie ziet hier een aantal taken weggelegd voor ACCE, dat hiervoor momenteel niet uitgerust is. Versterking lijkt dan ook aangewezen door het optrekken van het aantal VTE's.

Concrete pistes:

- geregeld overleg opzetten tussen kabinetten, administraties en beoordelingscommissies op basis van landschapstekeningen, visieteksten, decreetteksten;
- bij samenstelling van beoordelingscommissies stevast bewaken dat minstens 1 commissielid expertise bezit inzake cultuureducatie en zorgen dat cultuureducatie meegenomen wordt bij het beoordelen van dossiers (definitie meegeven);
- gradueel laten gelijklopen van indiendata en termijnen van structurele en projectmatige subsidiëring;
- (her)oriëntering van organisaties via een route-/subsidiewijzer (antwoord bieden op de vraag: "waar kan ik best terecht met mijn subsidieaanvraag?")¹⁷;
- bij problematische dossiers interne doorverwijzing en feedback naar organisatie i.p.v. afwijzing;
- infosessies organiseren in de verschillende provincies voor nieuwe en bestaande organisaties.

¹⁷ Op het Cultuurforum van mei 2013 deden de aanwezigen een eerste korte positioneringsoefening volgens decreten. Hiernaar kan worden teruggekeken bij een uitgebreidere positioneringsoefening, die best in overleg met het veld gebeurt. Cf. <http://www.cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/cf2013-verslag-sessie006.pdf>

6. Stimuleer expertisedeling en samenwerking binnen en over de grenzen van sectoren en beleidsniveaus heen

“Er ontstaan sinds enkele jaren lokale (c.q. stedelijk) en regionale (c.q. provinciale) netwerken die focussen op kunsteducatie en/of cultuureducatie,” werd in 2011 opgemerkt in de *Veldtekening cultuureducatie* (p. 35): “Het gaat telkens om netwerkorganisaties die vooral worden geïnitieerd door een lokale of provinciale overheid. De Vlaamse overheid voert vooralsnog geen (overkoepelend) beleid rond deze netwerken.” Met de oprichting van 7 regionale Expertise-Netwerken CultuurEducatie (kortweg ENCE) kwam daarin verandering. Deze ENCE worden gedurende drie jaar ondersteund om expertise i.v.m. cultuureducatie te ontwikkelen, kennis uit te wisselen en vraag en aanbod in hun regio op elkaar af te stemmen. Bottom-up groeide Vitamine C, een netwerk dat “over de grenzen van sectoren, disciplines en regio’s heen opkomt voor kunst en cultuur als levensnoodzakelijke vitamine voor kinderen en jongeren”, en passionele veldwerkers en beleidsmensen daarin wil inspireren en versterken.

Niet alleen wordt expertise gedeeld, ook wordt vandaag al intens samengewerkt rond cultuureducatie, zo stelde de *Veldtekening cultuureducatie* (p. 160) vast. “Om ten volle de voordelen van structurele samenwerking te kunnen benutten,” zo luidde de bijhorende aanbeveling, “is het belangrijk dat **voldoende samenwerkingsmogelijkheden** worden geboden, zowel samenwerking binnen de cultuur- en jeugdsector als met belendende sectoren (in de eerste plaats het onderwijs). Dit veronderstelt vooreerst dat de overheid nagaat of die samenwerkingen die als zinvol worden ervaren (zoals bv. de samenwerkingen met onderwijs) wel voldoende gehonoreerd (kunnen) worden opdat deze structureel zouden worden.”

21

Samenwerking en expertisedeling, niet alleen binnen het cultuureducatieve veld maar ook met welzijn, de creatieve industrie, de bedrijfswereld... wint nog steeds aan belang. De **kruisbestuiving** met andere beleidsvelden- en -domeinen vindt de commissie cruciaal. Het beleidskader moet daarom **sterker inspelen op de toenemende vernetwerking** binnen en buiten het cultuureducatieve veld en moet kruisbestuivingen tussen sectoren en beleidsvelden aanmoedigen en mogelijk maken.

Concrete pistes:

- in de regelgeving, i.e. bij subsidiëring en erkenning van organisaties en projecten, expertisedeling en samenwerking honoreren (opnemen als criterium);
- stimuleren of ondersteunen van sectoroverschrijdende netwerken (cf. ENCE) die hierop inzetten;
- in kaart brengen van en afstemming stimuleren tussen de verschillende expertisenetwerken/ -centra;
- innovatie en kruisbestuiving stimuleren over de sectoren heen via laboprojecten of proeftuinen;
- samenwerking stimuleren tussen het veld en de onderzoeksinstituten;
- afstemming tussen het Vlaamse, bovenlokale en lokale niveau, op vlak van netwerken en expertiseuitwisseling.

7. Zet structureel in op het bereiken van kansengroepen

Er zijn nog veel Vlamingen en Brusselaars die niet participeren in cultuur in het algemeen en in cultuureducatie in het bijzonder. De oorzaken daarvoor kunnen zeer divers zijn: “Sommige mensen hebben minder goede ervaringen met (al dan niet schoolse) leercontexten, zijn niet op de hoogte van het aanbod of voelen zich er niet door aangesproken. Intentionele cultuureducatie stelt bepaalde leerdoelen voorop en dat kan mensen bij voorbaat afschrikken. Voor hen kan een eerste opstap bestaan in informele leerprocessen of minder institutionele culturele praktijken, waaraan mensen vrijblijvend kunnen deelnemen, die organisch ontstaan zijn of meer aansluiten bij volkse en alledaagse uitingen van cultuur. Mensen worden bovendien gemakkelijker gestimuleerd om te participeren in cultuur en cultuureducatie door initiatieven die in hun – mentale én fysieke – nabijheid opereren en waarvan ze het gevoel hebben dat ze er actief deel van kunnen en mogen uitmaken. Er moet dus meer aandacht gaan naar vormen van cultuureducatie die lokaal verankerd zijn en verbindend te werk gaan vanuit de ‘outreach’-gedachte. Vooral kansengroepen (mensen in armoede, gedetineerden, mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, mensen met een beperking...) hebben hierbij baat.” (*Doorgroeien in cultuur*, p. 13)

De (kans)armoedegraad in Vlaanderen blijft immers stijgen. Veel cultuureducatieve initiatieven werken leefwereldverbredend en hebben een emanciperend effect¹⁸ voor kansengroepen. Cultuureducatie kan (kans)armoede tegengaan en maatschappelijke insluiting bevorderen. Ook hier mag echter de intrinsieke waarde van cultuureducatie, als doel op zich, niet veronachtzaamd worden. Iedereen heeft immers evenveel recht om cultuur in zijn breedte te leren kennen en te appreciëren.

Zoals in *Doorgroeien in cultuur* (p. 13) gesuggereerd wordt, ligt een uitdaging voor de toekomst zeker in **verbindingen tussen** succesvolle projecten binnen **informele** leercontexten en de meer **institutionele, formele en niet-formele leercontexten**. Er zijn nu al heel wat voorbeelden van organisaties die actief bezig zijn met **doorstroming** van groepen die specifiek behoefte hebben aan een meer regulier educatief aanbod. In aansluiting hierbij dient **expertisedeling met belendende beleidsvelden** (buurtwerk, welzijn, armoedebestrijding, gelijke kansenbeleid, integratie...) geïnitieerd en ondersteund te worden, zowel op Vlaams, regionaal als lokaal niveau, bv. binnen de lokale vrijetijdsnetwerken. Stedenbeleid, waar een belangrijke coördinerende functie zit, kan hier zeker in meegenomen worden. In de centrumsteden worden veel van bestaande initiatieven die hierop inspelen namelijk (mede) gefinancierd door het Stedenfonds.

Maar **ook binnen het culturele veld** kan de opgebouwde expertise nog beter gedeeld worden. Zo hebben de vormingsinstellingen voor mensen met een handicap (gesubsidieerd binnen het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk) expertise én met de doelgroep én in een cultuureducatief aanbod voor personen met een handicap. Ook de vormingpluscentra bijvoorbeeld hebben met trajecten als ‘Babylonnië’ veel ervaring in het organiseren van interculturele trajecten.

¹⁸ Cf. *Jaarboek armoede en sociale uitsluiting 2012*, deel 2, hoofdstuk 3: Dierickx M. – Soete C, *Een breed schoolwerk versterkt de wijk*. (http://www.acco.be/download/nl/323166432/samplechapter/armoede_en_sociale_uitsluiting_-_jaarboek_2012_-_inkijkexemplaar.pdf); Stevenson L.M. – Deasy R.J., *Third Space: When Learning Matters* (2005).

Daarnaast is het belangrijk gerichte **vorming** te voorzien voor bemiddelaars van kansengroepen en de cultuurbemiddelaars (leren van elkaar). Organisaties als bv. Demos en het Netwerk tegen Armoede spelen hier nu al op in met een aangepast aanbod.

Ruimte voor **experiment** m.b.t. cultuureducatie voor kansengroepen inbouwen of explicieter stimuleren in de regelgeving (bv. via projectsubsidies), biedt eveneens mogelijkheden. Net als het ondersteunen van **methodiekontwikkeling** (cf. supra – aanbeveling 3) naar specifieke kansengroepen en het (laten) ontsluiten van **praktijkvoorbeelden** en het inzetten op **praktijkgericht onderzoek**.

Tot slot blijft het belangrijk dat cultuureducatie als dusdanig – naast cultuurparticipatie – aandacht krijgt in **ondersteunende maatregelen** om ook financiële drempels weg te nemen (bv. aanbod Fonds voor Vrijetijdsparticipatie, de federale maatregelen ter bevordering van de sociale, culturele en sportieve participatie van OCMW-cliënten). Bij de uitrol van het project van de **UiTpas** over Vlaanderen moedigt de commissie aan dat ook cultuureducatieve activiteiten mee opgenomen worden en dat hier expliciet aandacht op gevestigd wordt. Hoewel in het pilootproject in Aalst het DKO en cultuureducatieve initiatieven in de UiTPAS worden opgenomen (zowel in het puntenspaarsysteem als de hoge kortingen voor de pashouders met kansentarief) blijkt een dergelijke werkwijze binnen de verdere uitrol naar de rest van Vlaanderen te zeer afhankelijk te zijn van de visie of goodwill van de gemeente. De opname van cultuureducatie kan daarom best als voorwaarde worden gesteld voor de instap van een gemeente in de uitrol van de UiTPas.

23

Concrete pistes:

- kansengroepen blijvend in kaart brengen; hiaten in de werking voor kansengroepen in kaart brengen;
- verder stimuleren van verbindingen (& doorstroming) tussen succesvolle projecten binnen informele leercontexten en de meer institutionele, formele en niet-formele leercontexten (cf. bestaande good practices);
- expertisedeling en samenwerking, zowel binnen het culturele veld als met belendende beleidsvelden stimuleren;
- vorming voorzien voor bemiddelaars van kansengroepen en cultuurbemiddelaars (cf. het aanbod van Demos en van het Netwerk tegen Armoede) en mogelijkheden creëren om te leren van elkaar ;
- ruimte voor experiment m.b.t. cultuureducatie voor kansengroepen inbouwen via projectsubsidies;
- methodiekontwikkeling naar specifieke kansengroepen ondersteunen;
- praktijkvoorbeelden ontsluiten en inzetten op praktijkgericht onderzoek;
- cultuureducatie meenemen in ondersteunende maatregelen om financiële drempels weg te nemen (bv. aanbod Fonds voor Vrijetijdsparticipatie en federale maatregelen) en bij de uitrol van de UiTPas.

8. Voorzie meer stimulansen en middelen voor intergenerationeel leren binnen cultuureducatie

Internationaal onderzoek¹⁹ wijst op heel wat positieve effecten van intergenerationeel leren, onder meer een duurzaam effect op cultuurparticipatie, een verhoging van de sociale cohesie, verkrijgen van nieuwe inzichten door andere achtergronden, een positieve impact op psychische en fysieke gezondheid van ouderen.

Onder 'intergenerationeel leren' binnen cultuureducatie verstaan we het gezamenlijk beleven van cultuureducatieve activiteiten door verschillende generaties. Dit kan **in gezins- of familieverband** zijn: kinderen met hun vaders, moeders, (over)grootouders. Het kan **ook** door het samenbrengen van **verschillende generaties die mekaar niet of weinig kennen**, en die in de activiteiten individueel én van elkaar cultureel kunnen leren.

Heel wat decreten staan intergenerationeel leren niet in de weg, en de afgelopen jaren werden op verschillende beleidsniveaus initiatieven gesubsidieerd²⁰. De aanbeveling van de commissie is om dit **expliciter te stimuleren** en hiervoor meer middelen te voorzien. Ook hier is de **brug naar het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** cruciaal. (cf. supra: aanbeveling 2)

24

Concrete pistes:

- visieontwikkeling op beleidsniveau en het stimuleren van visieontwikkeling inzake intergenerationeel leren bij de organisaties in het werkveld;
- organisaties via de regelgeving expliciet stimuleren om in te zetten op intergenerationeel leren: opname van intergenerationeel leren als criterium in decreten, leidraden voor subsidieaanvragen, formulieren voor beoordelingscommissies, organisaties die structureel gesubsidieerd worden binnen decreten met een leeftijdsafbakening positief bekrachtigen als zij ook inzetten op intergenerationeel leren,...;
- methodieontwikkeling ondersteunen (bv. door projectoproepen);
- praktijkvoorbeelden ontsluiten en inzetten op praktijkgericht onderzoek.

¹⁹ Cf. Hilke, D. D. (1987). *Museums as resources for family learning: Turning the question around*, in: *The Museologist*, 50, 175; Hilke, D. D. (1989). *The family as a learning system: An observational study of families in museums*, in: *Marriage & Family Review* 13 (3-4); Cohen, G.D., Perlstein, S., Chapline, J., Kelly, J., Firth, K.M., Simmens, S. (2006). *The Impact of Professionally Conducted Cultural Programs on the Physical Health, Mental Health, and Social Functioning of Older Adults*, in: *The Gerontologist* 48 (6), 726-734; Cohen, G.D. (2000). *The Creative Age: Awakening Human Potential in the Second Half of Life*. New York: Avon.

²⁰ Bv. Vlaamse projectoproep intergenerationele solidariteit (<http://www4wvg.vlaanderen.be/wvg/armoede/nieuws/Paginas/Projectoproep-intergenerationele-solidariteit.aspx>); Europese subsidiemogelijkheden intergenerationele projecten (<http://www.faronet.be/nieuws/europese-subsidiemogelijkheden-intergenerationele-projecten>).

II

DEEL II:

Beleidsaanbevelingen per decreet

In deel 1 van dit rapport gelden acht punten als algemene aanbevelingen voor de optimalisering van het bestaande beleidsinstrumentarium m.b.t. cultuureducatie in de beleidsvelden Cultuur en Jeugd. In dit deel volgen nog een aantal aanbevelingen die specifiek ingaan op de gescreende **decreetteksten**, en het **effect van de regelgeving op het praktijkveld**. Bij elke wijziging van deze decreten of uitvoeringsbesluiten vragen we de beleidsmakers dit rapport bij de hand te nemen.

Tijdens de opdracht van de werkgroep screening (eind 2012 – voorjaar 2014) is het decretale kader in een aantal gevallen gewijzigd:

- Het **Kunstendecreet** werd zeer ingrijpend gewijzigd. De toepassing van het nieuwe decreet treedt pas in werking in 2016. Onderstaande aanbevelingen zijn van toepassing op het oude, nog lopende decreet. Over het nieuwe decreet worden enkele algemene vaststellingen geformuleerd. De gevolgen voor het veld kunnen momenteel nog niet worden ingeschat.
- Het **Participatiedecreet** werd gewijzigd in de loop van 2014. Een aantal onderdelen van het decreet werden geschrapt, andere gewijzigd. Voor cultuureducatie is de belangrijkste ingreep De middelen die voorheen op basis van het Participatiedecreet werden toegekend aan projecten leesbevordering, worden vanaf 1 januari 2014 beheerd door het Vlaams Fonds voor de Letteren in samenwerking met Stichting Lezen.
- Het **Decreet Lokaal Cultuurbeleid** (decreet van 13 juli 2001) werd in 2012 grondig herzien om aan te sluiten bij de Beleids- en Beheerscyclus, het Planlastendecreet en de principes van de Interne Staatshervorming. Positief element is dat cultuureducatie hierin expliciet wordt vernoemd als beleidsaccent voor de verschillende actoren die actief zijn binnen het lokaal cultuurbeleid. Het cultuurbeleid wordt binnen deze nieuwe regelgeving onderdeel van een strategisch meerjarenplan voor de periode 2014-2019.

Om de **weerslag** van bovenstaande wijzigingen op het **cultuureducatieve veld** te kunnen inschatten, is het echter bij het neerleggen van dit rapport in het voorjaar van 2014 nog te vroeg. De commissie suggereert om dit goed op te volgen en te **monitoren**.

AANBEVELING

De vierde algemene aanbeveling uit deel 1 halen we hier opnieuw aan, omdat het betrekking heeft op elk van de afzonderlijk gescreende decreten: “Veranker cultuureducatie (verder) binnen de regelgeving.”

De commissie beveelt aan om de investering in **cultuureducatie** van de afgelopen jaren te **verankeren** in de **negen** gescreende decreten, zodat cultuureducatie binnen de verschillende sectoren en voor alle leeftijdscategorieën en doelgroepen mogelijk blijft. Daarenboven verhoogt het opnemen van cultuureducatie in de regelgeving de visibiliteit en de erkenning (cf. supra – 1ste algemene aanbeveling).

N.B.: Hoe deze ‘verankering’ precies geoperationaliseerd moet worden, zal variëren van decreet tot decreet. Dit kan bv. door er expliciet middelen voor te voorzien via een aparte subsidielijst of door er een beleidsprioriteit van te maken: door cultuureducatie mee te nemen in de landschapstekeningen en visienota’s die bij het begin van een nieuwe beleidsperiode worden gemaakt; door cultuureducatie op te nemen als een apart beoordelingscriterium, etc.

Het is hoe dan ook aangewezen te vertrekken van een **algemene definitie** van cultuureducatie, met name zoals deze wordt gegeven in *Groeien in cultuur*, als referentiekader. Vervolgens kunnen **per decreet accenten** gelegd worden die de **eigenheid** van het desbetreffende decreet **respecteren en versterken**, én die voldoende diversiteit binnen eenzelfde decreet toelaten. Het is dan zaak om in de toelichting bij het decreet in kwestie **minstens de link te leggen** naar de algemene definitie en het transversale kader, en te **duiden** hoe beide zich ten aanzien van elkaar verhouden.

Welke accenten in welke decreten en sectoren best gelegd worden, is een **oefening** die grondig gemaakt dient te worden. De commissie beveelt dan ook aan dat het beleid deze oefening maakt vanuit een **integrale benadering**, en in **overleg met het werkveld**²¹.

²¹ Op het Cultuurforum van 27 mei 2013 deden de aanwezigen een eerste korte positioneringsoefening volgens decreten. Naar de verslagen van de sessie “Kwaliteit en diversiteit in cultuureducatie: een uitdaging voor de commissie Groeien in cultuur” kan bij aanvang van deze positioneringsoefening worden teruggekeken.

Decreet Vlaams Jeugd- en Kinderrechten-beleid (VJKB)

VASTSTELLINGEN:

- In het vernieuwde decreet van 2012 werd een **apart artikel**, artikel 11, ingeschreven voor verenigingen die hoofdzakelijk bezig zijn met cultuureducatie. Met het vernieuwd decreet is dus een mooie stap gezet voor een **garantie** op cultuureducatie voor de jeugd.
- Om in dit decreet erkend of gesubsidieerd te worden en een basissubsidie te krijgen, moet je aan een aantal voornamelijk **kwantitatieve voorwaarden** voldoen, nl. het realiseren van bepaalde modules (bv. module vorming voor begeleiders): daarbinnen worden elementen als een minimumduur van de activiteit, geografische spreiding van de deelnemers, het maximum aantal deelnemers per begeleider... opgelegd. Variabele subsidies kunnen worden toegekend op basis van een beleidsnota, bij de beoordeling daarvan worden kwalitatieve en inhoudelijke criteria die het decreet oplegt gehanteerd.
- Cultuureducatie wordt in het decreet niet als dusdanig gedefinieerd. Doordat het decreet dateert van 20 januari 2012 konden de opdrachten van de cultuureducatieve verenigingen nog niet gekaderd worden binnen de visie van het strategisch beleidskader cultuureducatie *Groeien in cultuur*, dat datzelfde voorjaar verscheen. We vinden wel deze **omschrijving**:
"Om te worden gesubsidieerd als cultuureducatieve vereniging moet een vereniging in hoofdzaak tot doel hebben: 1° de artistieke creativiteit van de jeugd te stimuleren; 2° de jeugd de taal van de kunsten leren te begrijpen en gebruiken."
- De cultuureducatieve organisaties (die gesubsidieerd worden onder artikel 11) kunnen **over verschillende sectoren heen** werken. Samenwerking vormt een beoordelingscriterium en kan gehonoreerd worden in de beleidsnota. Ook neemt bijna elke vereniging een doelstelling op over netwerking en samenwerking. Toch voelt men vanuit de sector aan dat je weinig concrete kwantitatieve output kan geven om deze werking te onderbouwen/illustreren, en dus te laten waarderen.
- Participatie van **kansengroepen** realiseren binnen de modules wordt door de huidige kwantitatieve benadering en de daaraan verbonden honorering moeilijk: het halen van de modules lijkt soms een strijd om deelnemersuren. Het werken met kansengroepen is echter vaak een traag proces in kleine groepjes. Binnen de beleidsnota kan het werken met kansengroepen gehonoreerd worden, op voorwaarde dat het daarin zichtbaar gemaakt wordt en er een visie over deze praktijk blijkt in de nota.
- **Tweedelijnswerk** wordt duidelijk gevaloriseerd, zowel binnen als buiten de vrije tijd, wat positief is.

AANBEVELINGEN

1. **Duidelijker stimulansen inbouwen om bruggen te slaan naar andere werkvelden, meer ruimte bieden aan samenwerking binnen en buiten de sector, en om dit ook zichtbaar te maken.**
2. **Explicietere stimulansen inbouwen om met kansengroepen te werken en dit ook zichtbaar te maken.**

Decreet lokaal en provinciaal jeugdbeleid

VASTSTELLINGEN:

- Er blijft binnen dit decreet nog een **verschil in leeftijd** ten overstaande van het (landelijk) decreet VJKB: een lokaal bestuur kan binnen het decreet lokaal en provinciaal jeugdbeleid subsidies krijgen voor de uitbouw en ondersteuning van het jeugdwerk, dat zich per definitie richt op kinderen en jongeren *vanaf* 3 tot 30 jaar. Er is echter meer en meer vraag naar cultuureducatie voor 0 tot 3-jarigen. Hoe hieraan tegemoet gekomen kan worden, kan best lokaal over beleidsdomeinen heen bekeken worden.
- Net als het lokaal cultuurbeleid kreeg ook het **lokaal jeugdbeleid** in 2013 voor het eerst vorm door middel van de Beheers- en beleidscyclus (BBC), waarbij het jeugdbeleid een onderdeel werd van een strategisch meerjarenplan voor de periode 2014-2019. Om de weerslag hiervan op de cultuureducatie te kunnen inschatten is het echter anno 2014 nog te vroeg. Het lokale bestuur heeft zeer veel verantwoordelijkheid en vrijheid om continu te bewaken dat een individu met cultuureducatie in contact komt. **Jeugdcultuur** vormt momenteel een tijdelijke **beleidsprioriteit**, die lokaal als cultuureducatie kan ingevuld worden. De definitie van jeugdcultuur werd in 2012 uitgebreid. Naast jeugdculturen of artistieke en expressieve uitingsvormen van kinderen en jongeren vallen nu ook lokale samenwerkingsverbanden tussen onderwijs, welzijn, cultuur en jeugd waarin het jeugdwerk een actieve partner vormt, onder de definitie. Minstens één van deze drie aspecten van jeugdcultuur moet aan bod komen. De gemeente kan dus kiezen voor de stimulering, ondersteuning en facilitering van:
  - de jeugdculturele uitingsvormen van kinderen en jongeren;
  - OF de artistiek-expressieve beleving van kinderen en jongeren;
  - OF de lokale samenwerkingsverbanden tussen onderwijs, welzijn, cultuur en jeugd waarin het jeugdwerk een actieve partner vormt.
- De stap voor kleine organisaties met veel **groei-potentieel** naar ondersteuning op Vlaams niveau is erg groot. Er is nood bij deze organisaties aan **opvolging en ondersteuning** in hun groei.

- Wat het provinciale jeugdbeleid betreft willen de commissieleden meegeven dat ze hopen dat de **provincies** hun **impulsbeleid** kunnen waarmaken. Het verder specificeren en oriënteren van dit impulsbeleid, bv. richting het inspelen op nieuwe noden, kan hier een rol in spelen. Ook dient het **betrekken van bovenlokale/Vlaamse expertise** bij de invulling van lokale beleidsprioriteiten te worden gestimuleerd. De commissie gelooft dat cultuureducatie als onderdeel van jeugdcultuur en de ontwikkeling van jong artistiek talent, op die manier ook meer aandacht zal krijgen.

AANBEVELINGEN

1. **In overleg met de sector en andere stakeholders onderzoeken hoe het cultuureducatief aanbod voor 0 tot 3-jarigen op lokaal niveau gestimuleerd kan worden.**
2. **Zorgen voor opvolging en zoeken naar oplossingen voor de grote sprong van het lokale naar het Vlaamse niveau inzake subsidiëring.**
3. **In overleg met de desbetreffende beleidsniveaus stimuleren dat een impulsbeleid op provinciaal vlak inspeelt op nieuwe noden en dat bovenlokale expertise betrokken wordt bij het invullen van lokale beleidsprioriteiten.**

31

Circusdecreet

VASTSTELLINGEN:

- Cultuureducatie wordt in dit decreet niet expliciet vermeld noch gedefinieerd. Een **expli-citering** zou bijvoorbeeld in het jaarplan van het Circuscentrum kunnen worden opgenomen. Een jaarplan heeft het voordeel in te kunnen spelen op nieuwe tendensen of beleidsprioriteiten.
- Het Circusdecreet omvat 2 sporen wat betreft cultuureducatie: 1ste- en 2de-lijnswerk. De **ateliers** (het cultuureducatieve aanbod in 1ste lijn, m.a.w. voor participanten) worden best als cultuureducatieve werkingen benoemd. Er is echter geen duidelijke subsidielijns voor de ateliers: de ateliers worden lokaal ingericht met middelen vanuit het Circuscentrum, dat een enveloppe krijgt. De **opleidingen** tot circusdocent (het cultuureducatieve aanbod in 2de lijn, m.a.w. “train-the-trainer”) worden momenteel niet gevaloriseerd.
- De circuskunst is heel **toegankelijk en laagdrempelig**. Meer en meer circusateliers zetten ook in op ‘sociaal circus’. Hier zit wellicht heel wat knowhow en expertise, bv. rond werken met **kansengroepen**, die voor cultuureducatie interessant kan zijn.

- Er heerst **op lokaal niveau onduidelijkheid** onder welke paraplu de circuskunst thuis-hoort: jeugd, cultuur of sport? Dit hoeft niet per se een nadeel te zijn. Toch houdt dit het risico in dat niemand zich deze discipline toe-eigent, ondersteunt en opvolgt op lokaal be-leidsniveau. Op Vlaams niveau heeft circus wel een aparte positie (onder Cultuur) gekregen, en heerst er geen onduidelijkheid.

AANBEVELINGEN

1. **De regelgeving voor circus zou explicieter moeten bewerkstelligen dat er geormerkte middelen naar de ateliers gaan. Ze hebben een laagdrempelige werking, en bereiken vaak een divers publiek (niet in het minst kansengroepen). Dit mag echter geen hypotheek leggen op andere aspecten van een werking rond circuskunst (realisatie van nieuwe creaties e.d.).**
2. **De opleidingen tot docent binnen de circuskunsten zouden best gevaloriseerd worden en opgenomen binnen de Vlaamse Kwalificatiestructuur.**

Decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk

VASTSTELLINGEN:

- Cultuureducatie wordt in dit decreet niet expliciet vermeld noch gedefinieerd. Er is wel sprake van de **educatieve en culturele functie** in dit decreet. Voor veel verenigingen is het onderscheid tussen de culturele en educatieve functie helder. Er worden zeker en vast ook cultuureducatieve initiatieven opgezet, maar deze worden zelden als dusdanig omschreven.
- Behalve een aantal gespecialiseerde cultuureducatieve vormingsinstellingen, de cultuurfondsen en de Vormingplus-centra hebben de meeste SCVW-organisaties veelal een **intro-ducerende rol** en staan ze in voor **toeleiding**. Dit is een heel **breed** decreet. Organisaties krijgen de ruimte om aan cultuureducatie te doen, en hebben veel **vrijheid** om hun rol op vlak van cultuureducatie zelf in te vullen. Het is een sector die uiterst geschikt is om **cultuureducatie in de breedste zin** van het woord op te nemen: niet enkel kunsteducatie, maar ook bv. erfgoeieducatie (cf. cultuurfondsen), intercultureel leren of media-educatie, van korte tot langere formules, en van initiërende tot meer verdiepende trajecten.
- Het 'vage' en het brede zorgen ervoor dat het cultuureducatieve aanbod op een erg **laag-drempelige** manier toegankelijk wordt. Verenigingen bv. spelen hierin een belangrijke rol. Misschien kan een traject uitgewerkt worden om zowel bij hen als bij de andere werksoor-

ten meer aandacht te vestigen. Daarbij kunnen zij uitgenodigd worden om te expliciteren hoe cultuureducatie zich verhoudt tot hun culturele resp. educatieve functie. Het steunpunt, Socius, heeft ervaring in het begeleiden van gelijkaardige trajecten.

- Dit decreet bekleedt een **functie en positie** in het veld **gelijkaardig aan het decreet op het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid**:

- er wordt een expliciet cultuureducatief aanbod voorzien naast heel wat laagdrempelige initiatieven;
- er wordt een leeftijdsafbakening gemaakt (18+);
- persoonlijke, sociale en/of maatschappelijke vorming staat centraal;

AANBEVELINGEN

1. **De commissie suggereert om een traject op te starten binnen deze sector dat het cultuureducatief werk (in de meest brede betekenis) beter onder de aandacht brengt.**
2. **Uit bovenstaand traject moet zeker de aanwezige expertise m.b.t. het bereiken van kansengroepen belicht en gedeeld worden.**

33

Decreet op het lokaal cultuurbeleid

VASTSTELLINGEN:

- De **definitie** van cultuureducatie (zoals geformuleerd in *Groeien in cultuur*) is verankerd in dit decreet.
- Wat **leeftijd** betreft biedt dit decreet een **zeer open** verhaal. Er wordt veel gesproken over ‘integraal’ werken, zij het dan vooral binnen de sector cultuur.
- De commissie stelt vast dat het van gemeente tot gemeente sterk verschilt of de werking en het beleid van het deeltijds kunstonderwijs (DKO) al dan niet wordt opgenomen binnen de globale visie op het lokaal cultuurbeleid. De lokale praktijk vertoont op dit punt grote verschillen tussen steden/gemeenten onderling.
- Lokaal cultuurbeleid zou de opdracht moeten hebben om te bewaken dat cultuureducatie en alle partners die op lokaal vlak die daarmee bezig zijn, zich richten tot alle lagen en generaties van de bevolking. Het lokaal cultuurbeleid moet hiaten detecteren en zorgen voor opvulling of lokale spelers stimuleren deze op te vullen. Er ligt met andere woorden een regierol bij de stad/gemeente o.a. in het stimuleren van de lokale actoren tot samenwerking/afstemming.

- Er wordt binnen het decreet weinig aandacht besteed aan het betrekken van bovenlokale expertise bij het uittekenen van een beleid op vlak van cultuureducatie. We verwijzen hier graag nog eens naar onze opmerking met betrekking tot dit decreet in de inleiding van deel 2 van dit rapport. Het cultuurbeleid wordt binnen de nieuwe werking van de beleids- en beheerscyclus onderdeel van een strategisch meerjarenplan voor de periode 2014-2019. Om de weerslag hiervan op de cultuureducatie te kunnen inschatten is het echter bij het neerleggen van dit rapport in het voorjaar van 2014 nog te vroeg.

AANBEVELINGEN

- 1. Cultuureducatie wordt als beleidsprioriteit naar voren geschoven binnen dit decreet. In praktijk wordt deze werking opgenomen binnen de strategische meerjarenplanning van de gemeente/stad. Deze manier van werken en de weerslag hiervan op cultuureducatie moet gemonitord en geëvalueerd worden.**
- 2. Er ligt een regierol bij de stad/gemeente in het stimuleren van de lokale actoren tot samenwerking/afstemming inzake cultuureducatie, en tot het bedienen van alle inwoners. Het beleid mag deze rol explicieter benadrukken.**
- 3. De lokale overheid moet gestimuleerd worden m.b.t. het bereiken van kansengroepen (en kan het DKO hierin ook bijstaan). Dit kan best gekoppeld worden aan een brede prioriteit van kansengroepen en cultuureducatie.**
- 4. Het deeltijds kunstonderwijs is een belangrijke actor inzake cultuureducatie, en moet als dusdanig erkend worden in het decreet. Een gezamenlijke visie op cultuureducatie wordt lokaal dan ook best samen met het DKO uitgewerkt. In het kader van de hervorming van het DKO kan dit ook meegenomen worden.**
- 5. Het beleid moet meer aanzetten tot het betrekken van bovenlokale expertise bij het invullen van lokale beleidsprioriteiten, zoals bv. de beleidsprioriteit cultuureducatie.**

Amateurkunstendecreet

VASTSTELLINGEN:

- Cultuureducatie wordt in dit decreet niet expliciet vermeld noch gedefinieerd. De praktijken binnen deze sector hebben vaak wel een cultuureducatieve insteek.
- De gesubsidieerde landelijke organisaties ondersteunen een heel breed veld van gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde amateurkunstenorganisaties/verenigingen. Het is hun taak om hun discipline te stimuleren, te informeren, te ondersteunen en te begeleiden. Op deze manier streven zij naar vernieuwing, verjonging en verbreding van hun sector. Elke organisatie heeft een landelijk bereik, zodat ze een zo breed mogelijk veld kunnen aanspreken. In die zin hebben ze ook een belangrijke **signaalfunctie** m.b.t. mogelijke behoeften of lacunes inzake kunsteducatie (als onderdeel van cultuureducatie) binnen hun eigen discipline. Met die nuance dat ze niet de opdracht hebben om die leemtes daarom per se zelf in te vullen, maar wel om ze op zijn minst te signaleren.

AANBEVELINGEN

- 1. De signaalfunctie van de gesubsidieerde landelijke organisaties m.b.t. mogelijke behoeften of lacunes inzake kunsteducatie binnen hun eigen discipline mag nog meer geëxpliciteerd worden binnen het decreet.**

35

Cultureel-erfgoeddecreet

VASTSTELLINGEN:

- Er staan weinig rechtstreekse verwijzingen in naar 'cultuureducatie'. De terminologie vertrekt momenteel sterk vanuit de ICOM-definitie (basisfuncties voor een museum), een internationaal begrippenkader. Er wordt gesproken van 'ontsluiting' en 'publiekswerking'. Een facet van publiekswerking is inzetten op een educatief aanbod. Een educatief aanbod is wat je zou kunnen omschrijven/duiden onder koepelterm 'cultuureducatie'.
- Bij de beoordelingscriteria wordt sterk rekening gehouden met cultuureducatie. Zeker de ontsluiting naar onderwijs, gezin, jeugd krijgt speciale aandacht. Bij beoordeling van maatschappelijke relevantie speelt cultuureducatie ook een significante rol. Toch blijft er regelmatig onduidelijkheid bestaan over hoe het begrip 'publiekswerking' begrepen moet worden. De voorwaarden voor cultuureducatie zijn wel aanwezig onder de vorm van internationale ICOM-standaarden. (cf. Memorie van Toelichting)

- Bij heel wat erfgoedorganisaties wordt in de praktijk nog vaak vanuit de collectie en minder **vanuit het publiek** gedacht. Om dit te stimuleren kunnen **projectmatige subsidies** aangewend worden. Er kunnen nu al projecten aangevraagd worden rond educatie. De subsidie lijn ontwikkelingsgerichte projecten laat een veelheid aan projecten toe, m.b.t. digitaliseren, tentoonstellingen, onderzoek, inventariseringsprojecten... maar ook projecten met een inzet op educatie. Hierop kan extra aandacht gevestigd worden.
- Op 14 september 2012 keurde de Vlaamse Regering het uitvoeringsbesluit voor de bepaling van de **Vlaamse beleidsprioriteiten voor het lokale cultureel-erfgoedbeleid** definitief goed; erfgoededucatie maakte hier geen deel van uit.²² Deze beleidsprioriteiten komen tot stand op basis van een **veldtekening (omgevingsanalyse)** van de noden van de lokale erfgoedspelers. Het lijkt ons aangewezen dat de aandacht voor erfgoededucatie meegenomen wordt in deze analyse.

AANBEVELINGEN

1. **Uitklaren van de verhouding tussen de begrippen cultuureducatie en het in het decreet reeds aanwezige begrip ‘publiekswerking’.**
2. **Cultuureducatie vermelden – i.e. expliciet als voorbeeld aanhalen in de Memorie van Toelichting of in de handleiding – als mogelijke invulling voor projecten (binnen projectmatige subsidie lijnen).**
3. **Cultuureducatie (i.c. erfgoededucatie) meenemen bij de opmaak van de veldtekening die aan de basis ligt van de Vlaamse beleidsprioriteiten voor het lokale cultureel-erfgoedbeleid (parallel aan decreten op het lokaal jeugd- en cultuurbeleid).**

Participatiedecreet

VASTSTELLINGEN:

- Het Participatiedecreet werd gewijzigd in de loop van 2014. Wat betreft cultuureducatie is de belangrijkste ingreep de overheveling van leesbevordering (projectenregeling en ondersteuning steunpuntfunctie) naar het Vlaams Fonds voor de Letteren. (cfr. Inleiding deel 2)
- Met de wijziging van het decreet wordt **intergenerationaliteit** een beoordelingscriterium voor de participatieprojecten kansengroepen. Dit kan de commissie alleen maar toejuichen.

²² Deze zijn: 1° het ontwikkelen van een regionaal netwerk van cultureel-erfgoeddepots voor het duurzaam bewaren van cultureel erfgoed van de cultureel-erfgoedbeheerders op het grondgebied; 2° het ontwikkelen van een dienstverlening voor cultureel-erfgoedbeheerders met betrekking tot het duurzaam bewaren van cultureel erfgoed door: a) expertise te ontwikkelen en te verzamelen en die expertise ter beschikking te stellen, met bijzondere aandacht voor het thema collectieverwerving en -afstoting; b) depotruimtes voor cultureel erfgoed te faciliteren; 3° het coördineren en opzetten van regionale aggregatie- en preservatie-initiatieven voor digitaal cultureel erfgoed met het oog op duurzame toegankelijkheid.

AANBEVELINGEN

1. **Monitoring van de effecten van de overheveling van leesbevordering naar het Vlaams Fonds der letteren op deze vorm van cultuureducatie.**

Kunstendecreet

VASTSTELLINGEN:

Het **Kunstendecreet** werd ingrijpend gewijzigd. De toepassing van het nieuwe decreet treedt pas in werking in 2016. De gevolgen voor het veld zijn momenteel nog niet duidelijk. (cfr. Inleiding deel 2). Toch kunnen al een paar bezorgdheden worden geformuleerd.

- In het huidige decreet bestaat een aparte subsidielijn voor kunsteducatieve organisaties. Dat is in het nieuwe decreet niet meer het geval. Het is bijgevolg belangrijk dat er voldoende mensen met expertise rond kunsteducatie in de beoordelingscommissies zullen worden opgenomen.
- De huidige beschrijving van kunsteducatie is voor de sector zelf soms problematisch: veel organisaties vragen een subsidie aan voor een project dat eigenlijk helemaal niet onder de noemer kunsteducatie valt. Er moet m.a.w. worden gewerkt aan de duiding van de criteria.
- Het nieuwe Kunstendecreet voorziet in de ondersteuning van organisaties en kunstenaars op basis van 5 functies. Deze functiegerichte benadering is vernieuwend omdat ze vertrekt vanuit de inhoud van een project of een werking, en niet meer vanuit de werkvorm (ensemble, werkplaats, ...) of de discipline. Een van de 5 functies betreft participatie: "het ontwikkelen en toepassen van visie, concepten en processen die bijdragen tot participatie, zowel als actieve deelname aan kunst als het confronteren met kunst, met aandacht voor maatschappelijke en culturele diversiteit". Deze functies vormen de basis voor de beoordeling van een subsidiedossier. De artistieke en zakelijke criteria die verbonden zijn aan deze functies, verschillen per subsidiesoort. Het zal zaak zijn om te expliciteren hoe kunsteducatie zich verhoudt tot de functie 'participatie' (en eventuele andere functies) en de bijhorende criteria.
- Het nieuwe decreet voorziet dat de Vlaams minister van Cultuur aan het begin van de legislatuur zijn/haar visie op de Kunsten uitwerkt en beleidsopties voor de komende 5 jaren vastlegt. Die strategische **visienota** over het kunstenlandschap wordt gebaseerd op een landschapstekening van het Kunstensteunpunt en de input van andere overheden. Deze visietekst zou een **kapstok** kunnen bieden om de eigenheden van kunsteducatie en de kunsteducatieve organisaties ten aanzien van cultuureducatie in zijn breedte en de rest van het cultuureducatieve veld te verduidelijken.

AANBEVELINGEN

- 1. Monitoring van de effecten van de decreetswijziging op de praktijk van kunsteducatie binnen het Kunstendecreet.**
- 2. Meer duiding bij de functies en criteria van het nieuwe Kunstendecreet en hoe kunst-/cultuureducatie zich hiertoe verhoudt.**
- 3. Situering van kunsteducatie en kunsteducatieve organisaties in het bredere veld.**

Colofon

REDACTIE:

Commissie Groeien in cultuur

Karolien Akkermans

Koen Boesman

Dirk Bogaert

Tom Buytaert

Tomas De Grootte

Dirk De Wit

Marijke Leye

Isabel Lowyck

Freddy Mariën

Kaat Peeters (voorz.)

Dirk Piqueur

Edwig Van Elsen

Niels Verheest

Iris Verhoeyen (voorz. a.i.)

Lode Vermeersch

COÖRDINATIE & EINDREDACTIE

Marijke Verdoodt – ACCE (Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media)

VORMGEVING

Guy Adam – Digitale Drukkerij (Het Facilitair Bedrijf)

DRUK

Franky Van Varenberg – Digitale Drukkerij (Het Facilitair Bedrijf)